

Sayı : 64272063-610 - 639
Konu : Yazılı Soru Önergesi (7-14913)

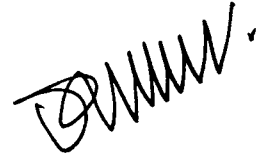
04 Şubat 2013

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : TBMM Başkanlığının 09.01.2013 tarih ve A.01.0.KKB.0.10.00.00-101794 sayılı yazısı.

Manisa Milletvekili Sayın Erkan AKÇAY'ın tarafıma tevcih ettiği 7/14913 esas nolu yazılı soru önergesi, T.B.M.M. İç Tüzüğü'nün 99 uncu maddesi gereği Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nden alınan yazılı bilgiler doğrultusunda aşağıda cevaplandırılmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Taner YILDIZ
Bakan

EK :
Önerge Cevabı (4 Sayfa)

MANİSA MİLLETVEKİLİ SAYIN ERKAN AKÇAY'IN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/14913)

Soru 1:

Bor stratejik bir üründür. Dünya bor piyasası yaklaşık 1,5 milyar dolardır. Türkiye'nin bu gün için payı 850 milyon dolardır.

Dünya Bor talebinin yüzde 70'i US Borax ve Eti Maden'in tekelindedir. ETİ MADEN'in rakibi US Borax dünya madencilik devi Rio Tinto'nun bir kuruluşudur. ETİ MADEN'in sahip olduğu rezervler 864 milyon ton bor bileşikleri rezervi 3 milyar ton iken Rio Tinto'nun sahip olduğu rezervler 24,6 milyon tondur. Rio Tinto/ US Borax gibi şirketlerin uzun zamandır bor madenlerimizle ilgilenmektedir. Rio Tinto şirketi bu amacına Avustralyalı uzantısı BHP- Billiton firması üzerinden ulaşmaya çalışmaktadır.

Başbakan Erdoğan Avustralya'da yaptığı gezi esnasında "ETİ MADEN'in özelleştirileceğine" ilişkin açıklamalar yapmıştır. Dönemin Devlet Bakanı Kürşad Tüzmen, 2005 yılının Haziran ayında yapılan Avustralya gezisinde, BHP- Billiton yöneticileriyle görüşmüştür. Tüzmen basına yansıyan açıklamasına, " BHP- Billiton'un, Türkiye'nin borunun zenginleştirilmesine talip olduğunu, Türkiye'de yatırım yapmak istediğini" söylemiştir.

Türkiye- Avustralya Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması da Tüzmen'in açıklamalarını doğrular niteliktedir. Anlaşma söz konusu şirketin dünya bor rezervlerinin yüzde 70'ine sahip Türkiye'nin borlarını işletmek istediğini içermektedir. İlgili Maddede "Avustralya'nın anlaşmayı imzalamasının nedenleri" konusu yer almaktadır. 15 yıllık süreci kapsayan anlaşmada, Avustralyalı şirketlere çeşitli imtiyazlar sağlanacağı belirtilmektedir. Bor madeni ile ilgili hazırladığımız tasarıda işlerin ihale süresinin üç yıldan fazla olması durumunda konuya ilişkin taleplerin Yüksek Planlama Kurulu tarafından karara bağlanacağı yer almaktadır. Avustralya ile imzalanan anlaşma 15 yıllıktır.

-Rio Tinto, Eti Maden'in bor piyasasındaki tek rakibidir. Bu tasarının Türkiye'nin bor rezervlerini Rio Tinto'nun Avustralyalı yan firması BHP-Bilton'a 15 yıllığına vermek için hazırlandığı yönündeki iddialar doğru mudur?

Cevap 1:

Tasarının, söz konusu görüşme ile herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır. Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü, ürettiği bor kimyasallarının % 97'sini ihraç eden, bu alanda faaliyet gösteren güçlü küresel aktörlerle sürekli rekabet eden ve ekonominin gereklerine uygun üretim yapma zorunluluğu olan bir kuruluştur. Bu nedenle, üretimin belli aşamalarında özel sektörden hizmet satın alınması teknik ve ekonomik bakımdan zorunluluk oluşturmaktadır. 2840 sayılı yasanın "devlet eliyle işletilme" kuralı aynen korunarak, bir kısım işlerin dışarıdan hizmet alınması yoluyla yaptırılmasına devam edilmesi amacıyla, yasaya ilave bir fıkra eklenmesi için çalışma başlatılmıştır. Bu durum bor tuzlarının özel sektör eliyle işletilmesi anlamına gelmemektedir.

Bor tuzlarının işletilmesi, yıllardan beri iş bölümü, uzmanlaşma ve verimlilik kavramları dikkate alınarak yapılmakta; tesislerin mühendislik hizmetlerinden yapım işlerine, dekapaj işlerinden zenginleştirmeye, idari bina ve fabrikalarda temizlik işlerinden yemekhane işlerine, tahmil, tahliye ve torbalama işlerinden üretilen ürünlerin limanlara veya varış noktalarına kadar nakliyelerini içeren bir kısım işler, dışarıdan hizmet alımı yapılarak temin edilmektedir. Bunun yanında sahip olmadığımız ileri ve yüksek teknoloji gerektiren alanlarda da özel sektörden hizmet satın alınmaktadır. Ancak, bu işler yapılırken hiçbir aşamada madenin mülkiyeti ve zilyetliği özel sektöre devredilmemekte tamamen, bu işle görevli kamu görevlilerinin denetiminde ve belirlediği şartlarda özel sektörden hizmet satın alınmaktadır.

MANİSA MİLLETVEKİLİ SAYIN ERKAN AKÇAY'IN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/14913)

Özel sektörden hizmet satın almadan üretim yapılması ekonomik ve teknik bakımdan ayrıca verimlilik açısından rekabet unsurunu olumsuz yönde etkilemektedir. Dışarıdan hizmet satın alındığında, yılın ancak belli dönemlerinde yapılabilen ya da üretim miktarına göre bazı yıllarda hiç yapılmasına gerek duyulmayan dekapaj için makine parkı bulundurulmasına, nakliye işleri için kamyon filolarının kurulmasına, bakım ve yedek parça maliyetlerine gerek kalmamaktadır. Söz konusu işler, alanında uzman kuruluşlardan satın alınarak maliyetler düşürülmekte ve kalite artırılmaktadır.

Devlet eliyle işletme kavramı etrafında yaşanmaya başlanan tartışmalar ve yapılan hizmet alımlarının; 2840 sayılı yasaya aykırılık gerekçesiyle Petrol İş Sendikası tarafından; 4857 sayılı İş Kanununun 2 inci Maddesine aykırılığı nedeniyle Türkiye Maden İş Sendikası tarafından aleyhimize açılan davalar sonucu bir yasa değişikliği yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu davalar sonucunda çok önemli zenginliklerimizden beklenen gelirin elde edilememesi riski ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, 2840 sayılı yasanın "devlet eliyle işletilme" kuralı aynen korunarak bir kısım işlerin dışarıdan hizmet satın alınması yoluyla yaptırılmasına devam edilebilmesi için yasaya ilave bir fıkra eklenmesi için çalışma başlatılmıştır.

2840 sayılı yasanın 2 inci maddesine ilave bir fıkra eklenmesi tamamıyla Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün yukarıda bahsedilen sıkıntıları bertaraf etmek amacıyla teklif ettiği bir düzenlemedir. Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün hedefi; Bor madenlerinin devlet eliyle işletilmesi konusundaki tereddütleri gidermektir.

2840 sayılı yasanın "bor madenlerinin devlet eliyle işletileceğine" ilişkin 1 inci maddesinin 1 inci fıkrasına ilişkin herhangi bir değişiklik yapılmayacak olup, Devlet eliyle işletme kuralı aynen korunacaktır. Bu yasa taslağı, bor madenlerinin özelleştirilmesine değil, devletin elinde daha da büyüyerek, daha karlı ve verimli hale gelmesine hizmet edecektir. Taslağın yasalaşması halinde, bugün olduğu gibi bor tuzları devlet eliyle işletilmeye ve pazarlanmaya devam edecektir.

Bu kapsamda, 2840 sayılı "Bor Tuzları, Trona ve Asfaltit Madenleri ile Nükleer Enerji Hammaddelerinin İşletilmesini, Linyit ve Demir Sahalarının Bazılarının İadesini Düzenleyen Kanunda", "bor tuzlarının" özel sektör tarafından işletilmesinin önünü açacak herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü, iç pazardaki bor ürünleri talebinin tamamını karşılamakta olup, bu satışlar miktar bazında toplam satışların % 3'ü mertebesinde. Satışların % 97'lik kısmı, 80'den fazla ülkeye ihraç edilmektedir. 2011 yılı itibari ile dünya bor sektöründe pazar payımız % 46'dır. Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü, iç pazarda tekel konumunda olup, yurt dışında güçlü rakiplerle rekabet etmektedir. Rio Tinto Minerals firması bunlardan sadece biridir. Latin Amerika, Çin ve Rusya'da önemli rakiplerimiz bulunmaktadır. Üretim yaparken küresel ekonominin kurallarına uygun çalışılması gerekmektedir. Bu nedenle, alanında uzman kuruluşlardan hizmet satın alınarak maliyetlerin düşürülmesi ve verimliliğin artırılması amaçlanmaktadır.

Soru 2:

Bor rezervlerinin kamu eliyle işletilmesinin yararları ortadayken özelleştirme çalışmalarına başlanmasının anlamı, borların dünya sermayesini elinde tutanlara sunulması değil midir?

MANİSA MİLLETVEKİLİ SAYIN ERKAN AKÇAY'IN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/14913)

Cevap 2:

Yukarıda ayrıntılı bir şekilde açıklandığı üzere, 2840 sayılı yasanın "bor madenlerinin devlet eliyle işletileceğine" ilişkin 1 inci maddesinin 1 inci fıkrasına ilişkin herhangi değişiklik talebi ve niyeti yoktur. Devlet eliyle işletme kuralı aynen korunmaktadır. Bu yasa taslağı, bor madenlerinin özelleştirilmesine değil, devletin elinde daha da büyüterek daha karlı ve verimli hale gelmesine hizmet edecektir. Taslağın yasalaşması halinde de bu gün olduğu gibi bor tuzları devlet eliyle işletilmeye ve pazarlanmaya devam edecektir.

Sorular 3, 4:

-Eti Maden Dünya bor piyasasının yaklaşık yüzde 40'ına sahip olmayı başarmıştır. Ülkemizin 500 büyük sanayi kuruluşu listesinde ihracatta birinci sıradadır. Dünya bor üretim, rafinasyon ve pazarlama süreçlerini kontrol eden iki büyük kuruluştan biri olan, elinde sadece borlar kalmış bir kamu kurumu olan Eti Maden bu kanun tasarısıyla bitirilmek mi istenmektedir?

-Dünya bor rezervlerinin yüzde 72'si ülkemizdedir. Önümüzdeki yıllarda dünya piyasasını kontrol altına alabilmek bakımından ülkemiz çok avantajlıdır. Bu avantaj söz konusu iken bor rezervleriyle ilgili kamu tekeli neden kırılmak istenmektedir?

Cevaplar 3, 4:

2005 yılından itibaren Dünya Bor Sektörünün lideri olan Eti Maden, son dönemde ortaya konulan üretim ve proaktif pazarlama politikaları ile dünya bor pazarında piyasa belirleyicisi haline gelmiştir. 2011 yılı itibarıyla dünya bor talebinin % 46'sı Eti Maden tarafından karşılanmıştır. 2012 yılında yaklaşık 1,8 milyon ton bor kimyasalları ve eşdeğeri ürün üretimi gerçekleştirilmiştir.

Bor kimyasalları, üretim arttıkça kolay satılacak ürünler değildir ve sınırlı bir pazara sahiptir. Bor ürünleri tüketim alanlarının hiçbirinde ana bileşen olmayıp, diğer endüstriyel minerallerle birlikte bir karışım içinde beslenerek üretilecek nihai ürünün bünyesine girmekte ve malzemeye farklı bir özellik katmaktadır. Dolayısıyla, borlar sanayi için olmazsa olmaz değildir. Şu anda endüstride bor % 20 ile % 0,01 arasında değişen oranlarda nihai ürünlerin bünyesine girmektedir. Bor pazarında farklı ikame ürünlerin pazara girişi ile de bor satışlarının düşme riski vardır. Esasen kimyasallarda ikamesi olmayan ürün veya madde yoktur. Örneğin, deterjanda sodyum perborat monohidrat yerine kullanmaya başlanmış ve Teşekkülümüz Avrupa'da 130.000 ton/yıl pazar kaybına uğramıştır. Yine fiberglas sektöründe advantex adlı borsuz ürün bu sektörde bor tüketimini ciddi derecede tehdit etmektedir.

Borla ilgili olarak; borun stratejik bir maden olduğundan ve "bor uç ürünü" kavramından söz edilmektedir. Bu kavram ne yazık ki yanlış bir şekilde değerlendirilmektedir. Zira ürün niteliği kullanılan alana göre değişiklik göstermektedir. Bir ürün ne kadar işlem görürse görsün kullanıcısı için hammadde, üreticisi için nihai üründür. Bor kimyasallarının tüketildiği alanlarda nihai ürün fiberglas, seramik, borlu gübre ve borlu camdır. Bu sektörlerin kendi içinde arz-talep dengeleri, pazar şartları vardır. Ayrıca, ülkemizde bu sektörlerde de üretimler yapılmaktadır. Bu gerçeğe rağmen kamuoyunda "biz neden uç ürünler üretmiyoruz" şeklinde yanlış bir algı

**MANİSA MİLLETVEKİLİ SAYIN ERKAN AKÇAY'IN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/14913)**

oluştugu gör÷lmektedir. Bu nedenle; bor sektöründe yapılması gereken bizim ürettiğimiz ve lider olduğumuz temel bor kimyasalları tüketimini arttıracak yeni tüketim alanları bulmaktır. Tüketim alanları ile rezerv arasında ciddi uçurumun olduğu ve kıyasıya rekabetin yaşandığı bu sektörde stratejik maden söylemi ile bir anlamda sektörün gelişimi engellenmektedir.

Dünya bor rezervi yaklaşık 4 milyar ton olup, Türkiye % 72'lik payla (3 milyar ton) en çok rezerve sahip ÷lke konumundadır. Diğer rezervler; Rusya, ABD, Çin, Şili, Peru, Bolivya, Kazakistan, Arjantin, Sırbistan ve İran'da bulunmaktadır. Ancak, pazar boyutu dikkate alınmadan rezerv miktarı tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Çünkü dünyada bu tüketim hızıyla 700 yıl yetecek kadar bor bulunmaktadır. En büyük pay sahibi olan Türkiye bu denklemin dışında kalsa bile 300 yıl yetecek kadar rezerv bulunmaktadır. Dolayısıyla, önceliğimiz yeni ürün ve yeni tüketim alanları bulmaktır.

Soru 5:

Bu düzenleme ile bor piyasasında ETİ MADEN'in tek rakibi olan Rio Tinto/ US Borax şirketi kayırlmak mı istenmektedir.

Cevap 5:

Söz konusu düzenleme tamamen ekonominin gereksinimleri, verimlilik ve etkinlik amacıyla yapılmakta olup tasarı ile hiçbir şirket, grup veya kişi için herhangi bir ayrıcalık sağlanması söz konusu değildir.